

TELOORGANG VAN DE IJSLANDVISSERIJ

Straks en dat is dan hooguit over een jaar of vijf wordt wellicht een definitief punt gezet achter de zowel historisch als commercieel belangrijke visserij naar IJsland voor onze Vlaamse vissers. Normaal gezien had deze visserij reeds veel vroeger een einde moeten nemen. Dankzij de nodige diplomatie van de Belgische regering en het visserijbedrijf zelf, behielden onze Vlaamse vissers echter als enigen in Europa het voorrecht om aldaar verder te mogen vissen. Met dien verstande dat het zou gebeuren met bestaande schepen tot die er te oud voor werden, of door mechanische pech zouden uitvallen. Andere of nieuwe mochten niet in de plaats komen en zo begon de lange doodstrijd van deze bijzondere visserij.

Oorzaak van de problematiek ligt in de uitbreiding door IJsland in 1975 van haar territoriale wateren tot op 200 mijl. Een beslissing die genomen werd om 's lands economie die heel erg afhankelijk is van de visserij te beschermen.

Konkreet betekende dat echter dat alle historische visserijrechten zowel van Fransen, Duitsers, Denen, Noren, Engelsen en Belgen teniet werden gedaan.

De moderne Vlaamse vissersvloot die op bepaald moment vierendertig schepen telde die de IJslandvisserij bedreven telt er thans einde 1985 nog slechts drie.

De tijd dat Belgische vissersvaartuigen de verse IJslandvis rechtstreeks zullen aanvoeren lijkt nu wel geteld. Rode bonen, IJslandse kabeljauw, schelvis, blauwe en witte leng zullen straks voor volle honderd procent dienen ingevoerd. Een zowel legendarische als heroische tijd zal over niet zo lange tijd definitief worden afgesloten.

Diplomatie van geestrijke drank

Zoals we al schreven, alleen België kreeg het gedaan om ginder toch nog te mogen verder vissen na 1975. Dat ons land daarin slaagde lijkt al een verhaal apart want het was je reinste voorbeeld van diplomatie tussen pot en pint. In dat geval tussen whisky en champagne opgediend met toast en kaviaar. Een ambtenaar van een Belgisch Ministerie lichtte even een tipje van de sluier.

«Als klein landje weten we dat we slechts iets kunnen bereiken in de grote wereld via goed voorbereide gesprekken. Ook in IJsland was dat zo. We hebben daar altijd goede contacten weten te onderhouden zowel met de bevolking als met de regeringsleiders. Men mocht de Belgen daar wel in tegenstelling tot de rare Engelsen die men er haatte. Een klein geheimpje in heel die IJslandkwestie is wel-

Maquette van de gaffeltopschoener D.51 die tot in 1909 gevaren heeft op IJsland. Gemaakt door Oscar Schockaert.

dat van de «recepties». Dat had achteraf beschouwd een heel grote betekenis. Toen de Godetia of de Zinnia die als visserijwachtschip fungeerden in IJslandse havens toekwamen ging dat stevast gepaard met een heel feest. Een beetje vlaggevertoon kan vooreerst nooit geen kwaad voor de marine en door het gastenland wordt het meestal wel geapprecieerd. Machtsvertoon is eeuwenoud, het hoort erbij. Nu moet je weten dat ons ministerie van landsverdediging daar een speciaal budget voor heeft, ik bedoel voor die recepties. In IJsland waar sterke drank gerantsoeneerd is was dat natuurlijk uiterst welkom. Want geloof me vrij op die recepties vloeide de drank rijkelijk. Dat moeten echt wonderbare momenten van broederschap geweest zijn en zo verkeerden wij achteraf in een heel bevoorrechte onderhandelingspositie. In ruil voor dat gul schenken van drank wilden de IJslanders wel een visje afstaan aan Belgische vissers met hun kleine vloot. Het was toch niet meer voor lang».

De Britten voerden een heuse kabeljauwoorlog met IJsland. Daarbij kwam het herhaaldelijk tot harde confrontaties tussen stevige Engelse treilers en IJslandse patrouilleboten. Toen IJsland op bepaald moment echter ging dreigen met sluiten van de strategisch hoogstbelangrijke Nato-basissen in het noorden van het eiland moeten de Engelsen bakzeil halen. De druk van Amerika was immers heel groot geworden.

Historiek van onze IJslandvisserij

Vanaf wanneer de IJslandvisserij door onze vissers wordt bedreven is niet met zekerheid te zeggen. Algemeen wordt aangenomen dat de visrijkdom en deze verre wateren ontdekt werd door Hollandse en Vlaamse walvisjagers en dit reeds in de 17de eeuw.

Zo vertelt een bewaard gebleven Hollands scheepslogboek van een schipper, Aert Arrenszoon dat ze tijdens het voorjaar van 1618 zoveel kabeljauw vingen ergens benoorden IJsland, dat het wel een wonder leek. Die Arrenszoon was eigenlijk een walvisvaarder en de kabeljauw die ze daar gevangen hadden was bedoeld als vis voor de bemanning en niet voor de thuishaven.

Echte IJslandvaarders op verse vis waren het dus niet. De klassieke vissersvaartuigen waarmede toen in de Noordzee werd gevist zullen ook veel te klein geweest zijn voor zo'n verre reizen.

Pas tegen het einde van de zeventiende eeuw is er voor het eerst duidelijk sprake van kabeljauwvisserij op IJsland vanaf onze kust. In 1690 weet men met zekerheid dat er twaalf Hollandse hoekers uit Maassluis in IJslandse wateren op kabeljauw visten. Vanaf dat jaar wordt er iedere zomer opnieuw IJslandvisserij gesignaleerd. Gezien de verre afstand en de weersomstandigheden bleef het tot in de

twintigste eeuw een typische zomervisserij.

In 1759 trokken reeds meer dan honderd boten uit Holland naar IJsland.

De Vlaamse visserij vanuit Nieuwpoort, Oostende, Duinkerke en Grevelingen werd eveneens vanaf die periode belangrijk.

Tengevolge de Franse overheersing werd er weinig gevestigd in de periode van 1792 tot 1815. Na 1815 kende de Vlaamse visserij echter een enorme expansie. In 1867 spreekt men zelfs van 187 vaartuigen die de visserij bedreven op de kusten van IJsland.

Door de opkomst van de stoomschepen, het in voege komen van andere vismethoden en het in gebruik nemen van ijs als bewaarmiddel in plaats van zout, raakte de IJslandvisserij vanaf het eind van de 19de eeuw in de verdrinking. De visserij dicht bij huis op verse vis werd steeds belangrijker.

Meteen kwam ook een einde aan een tijd waarin zich zeer veel scheepsrampen hebben voorgedaan. Nagenoeg ieder seizoen dat er op IJsland werd gevestigd vergingen schepen. In sommige jaren zelfs meerdere tegelijk zoals in 1897 toen vijftien Vlaamse vissers daarbij verdronken.

Een nieuwe bloei

De stoom- en later motortreilers verdreven zeer snel het zeilschip. De houten rompen werden vervangen door stalen en nieuwe technologieën deden ook in de visserij hun intrede. Hoewel oude vissers nog een tijdlang zouden blijven zweren bij hun houten schepen uitgerust met zwerige zeilen, was hun tijd definitief voorbij.

Een tijdlang zou de IJslandvisserij nog maar weinig rendabel zijn. Van het begin van deze eeuw tot na de tweede we-

De O.129 Amandine, één van de laatste Belgische IJslandvaarders. Tot hoelang nog?

reldoorlog werd er vooral gevestigd op het Kanaal, de West en in de Noordzee zelf.

Een nieuwe periode van bloei in de IJslandvisserij tekende zich terug af na de oorlogsjaren. Tot in 1971, bij het uitbreken van de oliecrisis, bleef het een en winstgevende visserij. In de haven van Oostende had zich ten andere een heel specifieke vishandel ontwikkeld in rechtstreeks aangevoerde IJslandvis.

Even in cijfers: in 1962 vertegenwoordigde de aanvoer van vis uit IJslandse wateren zo maar eventjes 42% van de totale visaanvoer in de drie Belgische havens samen.

In 1975, het jaar van de uitbreiding door IJsland van haar 200-mijlszone was dat

reeds teruggelopen tot 16,44% van de totale visaanvoer.

Waar er op een gegeven moment, en dat was in de zestiger jaren zo'n vierendertig middelgrote tot grote schepen de IJslandvisserij bedreven was dat aantal in 1975 reeds teruggelopen tot twaalf. Vorig jaar waren er nog vijf, nu eind 1985 nog slechts drie. Drie schepen die nu geschiedenis maken en waarvan er straks één voor de allerlaatste keer, terugkerende van de IJslandse visgronden de haven van Oostende zal binnenlopen. Tenzij er een nieuw akkoord tot stand komt al dan niet overgoten met champagne en sterke drank geleverd door de Belgische marine.

Corveleyn Walter